प्रदेश सार्वजनिक सडक तथा परिवहन पूर्वाधारको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: प्रदेशभित्र बसोबास गर्ने सर्वसाधारण जनताको सुविधा तथा आर्थिक हित कायम राख्नको लागि सबै किसिमका प्रदेश सार्वजनिक सडकहरूको वर्गीकरण एवं मापदण्ड तयार गरी सोको निर्माण, संभार, विस्तार, सुधार, सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

बागमती प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद–१
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस ऐनको नाम "प्रदेश सार्वजनिक सडक ऐन, २०७७" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा**ः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "अन्य परिवहन मार्ग" भन्नाले प्रदेशबाट निर्माण तथा संचालन हुने मेट्रो रेल, मोनो रेल तथा अन्य प्रविधिका रेल मार्ग, रज्जू मार्ग, जल मार्ग सम्झनु पर्छ।

(ख) "जग्गा" भन्नाले जुनसुकै जग्गा सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो जग्गामा रहेको टहरा, घर, रुख विरूवा, इत्यादि र सोसँग स्थायी रूपले जोडिएको संरचना तथा बस्तुलाई समेत जनाउँछ।

(ग) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

(घ) "निर्देशनालय" भन्नाले प्रदेश सरकार, बागमती प्रदेशको यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "प्रदेश" भन्नाले बागमती प्रदेश सम्झनु पर्छ।

(च) "प्रदेश द्रुतमार्ग" भन्नाले प्रदेशभित्रको कुनै एक स्थानलाई अर्को स्थानसँग जोड्ने, निश्चित स्थानमा मात्र प्रवेश तथा निकास खुल्ने, यातायातका साधनहरु चल्ने लेनहरु छुट्टयाइएको, एकै सतह वा परस्परका सडकहरुले नकाटिने (ग्रेड सेपरेटेड) भएको र द्रुत गतिमा यातायातका साधनहरू चलाउनका लागि विकास गरिएको सडकलाई सम्झनु पर्छ।

(छ) "प्रदेश मार्ग" भन्नाले राष्ट्रिय लोकमार्गबाट स्थानीय तहको केन्द्र जोड्ने सडक वा प्रदेश लोकमार्गबाट स्थानीय तहको केन्द्र जोड्ने सडक वा प्रदेश सदरमुकामबाट

स्थानीय तहको केन्द्र जोड्ने सडक वा जिल्ला सदरमुकामबाट स्थानीय तहको केन्द्र जोड्ने सडक वा दुई वा दुईभन्दा बढी स्थानीय तहको केन्द्र जोड्ने सडक वा राष्ट्रिय लोकमार्ग वा प्रदेश लोकमार्गबाट महत्वपूर्ण आर्थिक तथा बजार केन्द्र, धार्मिक, ऐतिहासिक, पर्यटकीय, औद्योगिक तथा अन्य महत्त्वका स्थलहरु जोड्ने सडक वा उपमार्ग (वाईपास) लाई समेत सम्झनु पर्छ।

(ज) "प्रदेश लोकमार्ग" भन्नाले राष्ट्रिय लोकमार्गबाट प्रदेश सदरमुकाम जोड्ने सडक वा राष्ट्रिय लोकमार्गबाट जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडक वा प्रदेश सदरमुकामबाट जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडक वा प्रदेशभित्र एक जिल्ला सदरमुकामबाट अर्को जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडक वा दुई राष्ट्रिय लोकमार्ग जोड्ने सडक वा उपमार्ग (वाईपास) लाई समेत सम्झनु पर्छ।

(झ) "प्रदेश शहरी मार्ग" भन्नाले शहरी चक्रपथ, शहरभित्रका महत्वपूर्ण स्थान जोड्ने सडक, फ़्लाईओभर, एलिभेटेड सडक, सव-वे, आकाशे (ओभरहेड) पुल वा उपमार्ग (वाईपास) लाई समेत सम्झनु पर्छ।

(ञ) "प्रदेश सार्वजनिक सडक" भन्नाले प्रदेश सरकारको अधिनमा रहेका प्रदेश भित्रका सार्वजनिक प्रयोगमा रहेका सडक तथा अन्य परिवहन मार्ग सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो सडकमा पर्ने सबै किसिमका सुरुङ मार्ग, पुल, कज्वे, कलभर्ट, साईकल मार्ग, फूटपाथ, चार्जिंग स्टेशन र अन्य सडक संरचनालाई समेत जनाउँछ।

(ट) "प्रारम्भीक कारवाही चलाउने अधिकारी" भन्नाले प्रदेश सरकारबाट प्रचलित कानून बमोजिम नियुक्त भएको प्रारम्भिक कारवाही गर्ने अधिकारी सम्झनु पर्छ।

(ठ) "मन्त्रालय" भन्नाले भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(ड) "सडक" भन्नाले तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी निर्माण गरिएको सार्वजनिक रुपमा यातायातका साधनहरु सञ्चालन गर्न सकिने बाटो वा पथ वा मार्गलाई सम्झनु पर्छ।

(ढ) "सडक सीमा" भन्नाले प्रदेश सार्वजनिक सडक र त्यस्तो सडकको केन्द्र रेखाको दायाँ बायाँ दफा ३ बमोजिम तोकिएको जग्गाको क्षेत्र सम्झनु पर्छ।

(ण) "स्थानीय अधिकारी" भन्नाले प्रमुख जिल्ला अधिकारी सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद–२

प्रदेश सार्वजनिक सडकको वर्गीकरण, सडक सीमा, मापदण्ड र जग्गा प्राप्ति

३. प्रदेश सार्वजनिक सडकको वर्गीकरण तथा सडक सीमा: (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी प्रदेश सार्वजनिक सडकलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरी त्यस्तो

सडकको केन्द्र रेखादेखि दायाँ बायाँ दुवैतिर एक्काईस-एक्काईस मीटरमा नबढाई सडक सीमा तोक्नेछ :-

(क) प्रदेश द्रुतमार्ग,

(ख) प्रदेश लोकमार्ग,

(ग) प्रदेश मार्ग,

(घ) प्रदेश शहरी मार्ग,

(ङ) अन्य परिवहन मार्ग।

तर एकै किसिमको सडकको सम्पूर्ण लम्बाईमा पनि भौगोलिक अवस्था (टोपोग्राफी) र बस्तीको कारण त्यस्तो सडक सीमा घटी बढी गर्न वा पुल तथा पुलको वरपर नदीको तटबन्ध सुरक्षाको लागि चार किल्ला समेत खोली आवश्यक सीमा तोक्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको फासलाभित्र सडक सीमा तोकिएकोमा सडक सीमाको र सडक सीमा नतोकिएकोमा प्रदेश सार्वजनिक सडक किनाराबाट छ-छ मिटरमा नबढ्ने गरी प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको क्षेत्रभित्र कुनै किसिमको संरचना निर्माण गर्न नपाउने गरी निषेध गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निषेध गरिएको क्षेत्रभित्र कसैले कुनै किसिमको संरचना निर्माण गरेमा त्यस्तो संरचना निर्देशनालयले भत्काउनेछ । निर्देशनालयले त्यस्तो संरचना वा भवन भत्काउँदा लागेको खर्चसमेत सम्बन्धित व्यक्तिबाट भराउन सक्नेछ।

(४) प्रदेश सरकारले सडक सीमा संरक्षणको लागि आवश्यक कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

४. **प्रदेश सार्वजनिक सडक र सडक सीमाको निमित्त जग्गा प्राप्त गर्न सकिने:** प्रदेश सार्वजनिक सडकको निर्माण, विस्तार वा सुधार गर्न वा सडक सीमाको निमित्त प्रदेश सरकारले जग्गा प्राप्ती सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम जग्गा प्राप्त गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद–३

प्रदेश सार्वजनिक सडकको निर्माण, रेखदेख, संभार र अन्य व्यवस्था

५. **प्रदेश सार्वजनिक सडकको निर्माण:** (१) निर्देशनालयले प्रदेश सडकको निर्माण विकास, विस्तार, मर्मत संम्भार र व्यवस्थापन गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश सार्वजनिक सडकको निर्माण तथा विस्तार गर्नु अगाडि अनिवार्य रुपले वातावरणीय अध्ययन गर्नु पर्नेछ।

(३) दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिमका प्रदेश सार्वजनिक सडकहरुको निर्माण सम्बन्धी ज्यामितीय ढाँचा मापदण्ड (जोमेट्रिक डिजाइन स्ट्याण्डर्ड्स्) र भारवहन मापदण्ड (पेभमेन्ट डिजाइन स्ट्याण्डर्ड्स्) सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।

६. <u>सडक निर्माण, विस्तार वा सुधार गर्दा अरू जग्गा अधिग्रहण गर्न सकिने:</u> (१) प्रदेशभित्र कुनै सार्वजनिक सडकको निर्माण, विस्तार वा सुधार गर्ने काम पूरा नभएसम्म देहायको कामको लागि निर्देशनालयले कुनै जग्गा अस्थायी रूपले अधिग्रहण गर्न सक्नेछ :-

(क) त्यस्तो सार्वजनिक सडकको निर्माण, विस्तार वा सुधार गर्न आवश्यक निर्माणका सर–सामान उपकरण राख्न वा त्यस्तो निर्माण, विस्तार वा सुधार सम्बन्धी कार्यको रेखदेख वा नियन्त्रण गर्ने व्यक्तिहरू बस्ने घर, टहरा बनाउन,

(ख) त्यस्तो सडकको निर्माण, विस्तार वा सुधार गर्ने कार्य सम्पन्न नभएसम्म त्यस्तो सडकबाट हुने आवागमन चालू राख्न वा निर्माण पूरा नभएसम्म सो सम्बन्धी सरसामान वा उपकरण ओसार पसार गर्न आवश्यक पर्ने अस्थायी किसिमको छुट्टै सडक बनाउन,

(ग) सडक अवरोध भएको अवस्थामा आकस्मिक रुपमा डाइभर्सन बनाउन।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित कामको लागि विशेष परिस्थिति परेमा बाहेक देहायको घर जग्गा अधिग्रहण गरिने छैन :-

(क) कुनै व्यक्तिले आफ्नो वासस्थानको निमित्त प्रयोग गरी राखेको घर, टहरा वा भवन,

(ख) देवस्थल, स्कूल, अस्पताल, धर्मशाला वा अनाथालयको निमित्त प्रयोग भइरहेको घर जग्गा।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अधिग्रहण गरेको जग्गा जुन कार्यको निमित्त अधिग्रहण गरिएको हो, सो कार्य सम्पन्न भएपछि त्यस्तो जग्गा सम्बन्धित जग्गावाला वा निजको हकवालालाई भरसक अधिग्रहण गर्दा कै अवस्थामा फिर्ता गरिदिनु पर्नेछ। क्षति वा नोक्सान भएको अवस्थामा सो को यथार्थ क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ।

७. <u>अधिग्रहण गरिने जग्गाको भाडा वा क्षतिपूर्ति र त्यसको निर्धारण:</u> (१) देहायको अवस्थामा बाहेक दफा ६ बमोजिम कुनै जग्गा अधिग्रहण गर्दा प्रयोग गरिएवापतको क्षतिपुर्ति दिइने छैन:-

(क) कुनै घर, टहरा वा भवन सहित कुनै जग्गा अधिग्रहण गरेकोमा त्यस्तो घर, टहरा वा भवनको धनीले सो घर, टहरा वा भवन उपभोग गर्न नपाए बापतको क्षति,

(ख) बालीनाली लगाउने समय नाघ्ने गरी कुनै जग्गा अधिग्रहण गरिएमा त्यस्तो बालीनाली लगाउन नपाए वापत सम्बन्धित जग्गावालाले व्यहोर्न परेको नोक्सानी,

(ग) अधिग्रहण गरिएको जग्गामा कुनै अस्थायी सडक बनाएको वा निर्माणका सरसामान राखेको फलस्वरूप सो जग्गालाई अधिग्रहण गर्दाको स्थितिमा ल्याउन त्यस्तो जग्गा फिर्ता पाउने व्यक्तिले व्यहोर्न पर्ने जति रकम।

तर कसैले अनाधिकृत ढङ्गले प्रयोग गरिरहेको जग्गा वा घरको सम्बन्धमा माथि खण्ड (क), (ख) र (ग) वापतको क्षतिपूर्ति दिईने छैन।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको क्षतिपूर्तिको रकमको निर्धारण देहाय बमोजिम गरिनेछः-

(क) निर्देशनालय र सम्बन्धित जग्गाधनीको बीच सम्झौता भएमा सोही बमोजिम,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम सम्झौता हुन नसकेमा सम्बन्धित स्थानीय अधिकारीको मध्यस्थताद्वारा निर्धारण गरिए बमोजिम।

८. <u>प्रदेश सडकको दायाँ बायाँ रुख लगाउने र त्यसको रेखदेख</u>ः (१) निर्देशनालयले आवश्यकता अनुसार प्रदेश सार्वजनिक सडकको दायाँ बायाँ रुख विरुवा रोपी उचित रेखदेख र संरक्षण गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रुख लगाउँदा सडकको अवस्था र सवारी आवागमनको सुरक्षालाई मध्यनजर राखी दृश्य स्पष्टता (भिजिविलिटी) मा असर नपर्ने गरी लगाउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम लगाइएका रुखहरूको रेखदेख र संरक्षण गर्ने कर्तव्य सडक निर्माण भइसकेपछि सम्बन्धित स्थानीय तहको हुनेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम लगाइएको रुखको काँटछाँट गर्ने वा त्यस्तो रुखले आवागमनमा बाधा पुऱ्याएमा त्यसलाई हटाउने जिम्मेवारी निर्देशनालयको हुनेछ।

(५) उपदफा (१), (२), (३) र (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि निर्देशनालयले सो उपदफाहरूमा उल्लेखित कार्यहरू तोकिए बमोजिम अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्थाद्वारा समेत गराउन सक्नेछ।

९. <u>सवारी साधन वजनको हद निर्धारण गर्ने</u>ः प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी प्रदेश सार्वजनिक सडकको भार वहन क्षमता निर्धारण गरी त्यस्तो सार्वजनिक सडकमा तोकिएको हद भन्दा बढी भार भएको सवारी चलाउन निषेध गरिनेछ।

१०. <u>आसपासको जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिन सकिने</u>ः (१) प्रदेश सार्वजनिक सडकको निर्माण, मर्मत वा सम्भारको सम्बन्धमा कुनै आसपासको जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिन आवश्यक परेमा निर्देशनालयको निर्णयानुसार आवश्यक परिमाणमा माटो, ढुङ्गा वा बालुवा जस्ता

निर्माण सामग्री लिन सकिनेछ। त्यस्तो जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिंदा त्यसमा रहेको कुनै बाली, रुख, विरुवा वा अन्य कुनै संरचना तथा वस्तुको नोक्सानी भएमा क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ। त्यस्तो जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिँदा खाल्टो पर्न गएमा त्यस्तो खाल्टो सम्याउन व्यहोर्नु पर्ने जति रकम क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै घरको निकट आसपासको जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिनु परेमा सम्बन्धित घरधनीको पूर्व स्वीकृति प्राप्त नगरी त्यस्तो जग्गाबाट माटो, ढुङ्गा वा बालुवा लिनु हुँदैन।

(३) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सार्वजनिक सडक निर्माणको क्रममा सडक सिमाभित्र (राईट अफ ओएए) बाट निस्किई सम्बन्धित आयोजनामा प्रयोग गर्न सकिनेछ । प्रयोग पश्चात बाँकी रहेको कुनै पनि माटो, ढुङ्गा, बालुवा जस्ता प्राकृतिक स्रोत सार्वजनिक सम्पत्ति हुनेछ ।

११. <u>सार्वजनिक सडकको आवागमनमा बाधा पुऱ्याउने मालबस्तु हटाउने अधिकार:</u> (१) कसैले प्रदेश सार्वजनिक सडकमा कुनै मालबस्तु छोडेको, राखेको वा फालेको कारणबाट त्यस्तो सडकको आवागमनलाई कुनै किसिमले बाधा पुऱ्याएको भए त्यस्तो मालबस्तु हटाउनको निमित्त मनासिव माफिकको अवधि तोकी सरोकारवाला व्यक्तिको नाउँमा निर्देशनालयले आदेश जारी गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जारी भएको आदेशको अवधिभित्र त्यस्तो मालबस्तु नहटाएको वा धनी पत्ता नलागेको मालबस्तुलाई निर्देशनालयले सडकको छेउ लगाई राख्न वा आफ्नो कब्जामा राख्ने गरी अन्यत्र लैजान सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सार्वजनिक सडकमा छाडिएको, राखिएको वा फालिएको कुनै मालबस्तुले त्यस्तो सडकको सम्पूर्ण आवागमनलाई अवरोध पुऱ्याएमा त्यस्तो माल बस्तुलाई तुरुन्त सडकबाट हटाउने अधिकार निर्देशनालयलाई हुनेछ।

(४) उपदफा (१) मा उल्लिखित मालबस्तु बाहेक प्रदेश सार्वजनिक सडकको दायाँ बायाँ रहेको कुनै घर वा पर्खालमा सडकपट्टि निस्कने गरी राखिएको, जडिएको वा बनाइएको कुनै मालबस्तु वा संरचना वा रुख विरूवा वा लहरा वा तारले त्यस्तो सडकमा हुने आवागमनमा अवरोध हुन गएको छ भन्ने ठहराएमा त्यस्तो अवरोधलाई हटाउन वा अवरोध नहुने गरी मिलाई राख्न सरोकारवाला व्यक्तिको नाउँमा मनासिव माफिकको म्याद तोकी निर्देशनालयले आदेश जारी गर्न सक्नेछ र त्यस्तो आदेशमा सम्बन्धित मालबस्तु वा संरचनालाई राख्ने, बनाउने वा जोड्ने ढाँचा र रुख वा लहरालाई काँट छाँट गरी कायम गर्नु पर्ने उचाई समेत तोक्न सक्नेछ।

तर, यो ऐन लागू हुनुअघि बनेको वा रहेको कुनै मालबस्तु वा संरचनालाई हटाउन पर्ने भएमा त्यस वापतको क्षतिपूर्ति दिई र केही फेर बदलसम्म गर्नु पर्ने भएमा त्यस वापत लाग्ने खर्च निर्देशनालयले व्यहोर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम जारी भएको आदेशमा तोकिएको म्यादभित्र त्यस्तो आदेशमा लेखिएको काम कुरा गर्न नसक्ने भई म्याद बढाउन चाहने व्यक्तिले कारण समेत खोली निर्देशनालयमा निवदेन दिन सक्नेछ र त्यस्तोमा निर्देशनालयले एक पटकसम्म आवश्यक देखिए जति म्याद बढाईदिन सक्नेछ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम तोकिएको म्याद वा उपदफा (५) बमोजिम म्याद बढाइएकोमा त्यस्तो म्यादभित्र पनि आदेशमा लेखिएको काम कारबाही नगरेमा निर्देशनालयले आफ्नो कर्मचारी वा अन्य कुनै व्यक्ति खटाई त्यस्तो आदेशमा उल्लिखित काम कारबाही गराउन सक्नेछ। त्यस्तो अवस्थामा सम्बन्धित व्यक्तिले उपदफा (४) को प्रतिबन्धात्मक वाक्याम्श बमोजिम क्षतिपूर्ति वा खर्च दावी गर्न पाउने छैन।

१२. **स्वीकृति नलिई प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमामा कुनै किसिमको काम गर्न नहुनेः** (१) निर्देशनालयको स्वीकृति प्राप्त नगरी कसैले प्रदेश सार्वजनिक सडकसँग जोडिने गरी प्रवेश मार्ग बनाउन, प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमाभित्र खाडल वा कुलो खन्न वा भत्काउन, किला, लट्ठा, तगारो आदि गाड्न वा हाल्न वा घर टहरो वा छाप्रो बनाउन वा विज्ञापन सम्बन्धि बोर्ड राख्न, सडक सीमाभित्रको जग्गा आवादी गर्न वा यस्तै अन्य कुनै कार्य गर्न पाईने छैन।

(२) कसैले निर्देशनालयको स्वीकृति प्राप्त नगरी उपदफा (१) मा उल्लिखित कुनै कार्य गरेमा निर्देशनालयले त्यस्तो व्यक्ति उपर यस ऐनको अन्य दफा बमोजिम कुनै कारबाही चलाउनु पर्ने भए सो समेत चलाई स्वीकृति नलिई बनाएको प्रवेश मार्ग बन्द गर्न, खनेको खाडल वा कुलो पुर्न वा गाडेको वा उभ्याएको किला, लट्ठा, तगारो आदि उखेल्न वा हटाउन वा बनाएका घर, टहरो वा छाप्रो भत्काउन वा विज्ञापन सम्बन्धि बोर्ड हटाउन वा आवादी गरेको जग्गा बँझ्याउन मनासिव माफिकको म्याद तोकी त्यस्तो व्यक्तिको नाउँमा आदेश जारी गर्न सक्नेछ।

(३) सम्बन्धित व्यक्तिले उपदफा (२) बमोजिम जारी भएको आदेश पालना नगरेमा त्यस्तो व्यक्तिले बनाएको प्रवेश मार्ग बन्द गर्न वा खनेको खाडल वा कुलो पुर्न वा गाडेको वा उभ्याएको किला, लट्ठा, तगारो आदि उखेल्न वा हटाउन वा बनाएको घर, टहरो वा छाप्रो भत्काउन वा विज्ञापन सम्बन्धि बोर्ड हटाउन वा आवादी गरेको जग्गा बँझ्याउन सक्नेछ र सो वापत लागेको खर्चको रकम सम्बन्धित व्यक्तिबाट निर्देशनालयले असुल उपर गरी लिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) अन्तर्गतका कार्य गर्ने व्यक्तिलाई निर्देशनालयले सो गरेवापत निजले गरेको कार्य हटाई प्रदेश सडकलाई यथावत अवस्थामा ल्याउँदा भएको खर्च र तोकिए बमोजिमको जरिवाना असुल उपर गर्न सक्नेछ। त्यस्तो कार्य पुनरावृत्ति गर्ने व्यक्तिबाट सो जरीवाना बाहेक सजाय वापत तोकिए बमोजिमको रकम असुल गर्न सकिने छ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको कारबाहीको कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१३. <u>सडक खन्न वा भत्काउन नपाईने:</u> (१) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्नु वा भत्काउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्ति वा संस्थाले कुनै कामको निमित्त त्यस्तो प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्नु वा भत्काउनु परेमा सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिसमा निर्देशनालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ र त्यसरी स्वीकृतिको लागि माग गरेमा निर्देशनालयले आवश्यक जाँचबुझ गरी त्यसरी खनिने वा भत्काउने प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमालाई मर्मत गरी पूर्वानुरूपमा कायम गर्न लाग्ने खर्चको रकम धरौटी लिई स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्ने स्वीकृति दिंदा त्यसरी प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्दा अपनाउनु पर्ने तरीका वा जुन कामको लागि खनिएको हो सो समाप्त नभएसम्म पालन गर्नु पर्ने अन्य शर्तहरू निर्देशनालयले तोक्न सक्नेछ र त्यस्तो शर्तहरू पालना गर्नेछु भनी स्वीकृतिको माग गर्ने व्यक्तिबाट कबुलियत गराउन आवश्यक देखेमा निर्देशनालयले सो समेत गराई लिन सक्नेछ र सोका लागि आवश्यक रकम धरौटी वापत लिन सक्नेछ।

१४. <u>निर्देशनालयले खर्च भराउन सक्ने:</u> (१) दफा ११ को उपदफा (२) बमोजिम सडकमा छाडेको वा राखेको माल पन्छाउँदा वा सोही दफाको उपदफा (६) बमोजिम कुनै काम कारबाही गर्दा निर्देशनालयले गरेको खर्चको रकम सरोकारवाला व्यक्तिबाट भराई लिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भराई लिनु पर्ने रकम बुझाउन निर्देशनालयले सरोकारवाला व्यक्तिको नाउँमा पैंतीस दिनको म्याद तोकी म्याद जारी गर्नेछ र सो म्यादभित्र उक्त रकम पनि नबुझाएमा वा थप म्यादको लागि माग पनि नगरेमा सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गर्ने तर्फ कारबाही चलाउनु पर्नेछ।

(३) प्रदेश सार्वजनिक सडकको आवागमनमा बाधा पु-याउने गरी छोडेको वा राखेको कुनै माल बस्तुलाई निर्देशनालयले आफ्नो नियन्त्रणमा लिएको भए त्यस्तो माल बस्तु पन्छाउँदा वा अन्यत्र लैजाँदा निर्देशनालयले व्यहोर्नु परेको खर्च असुल उपर नहुन्जेल त्यस्तो माल बस्तुलाई रोक्का गरी राख्न सक्नेछ र तीन महिना भित्रमा त्यस्तो खर्च असुल उपर हुन नआएमा

वा त्यस्तो माल बस्तुको मालिक पत्ता नलागेमा सो मालबस्तुमा प्रदेश सरकारको स्वामित्व रहनेछ ।

परिच्छेद–४

विविध

१५. **क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्ने अधिकारी र त्यस उपरको उजुरीः** (१) दफा ७ को उपदफा (१) बमोजिम दिइने क्षतिपूर्तिको रकम निर्देशनालयले सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुख वा निजको प्रतिनिधिको उपस्थितिमा निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निर्धारण भएको क्षतिपूर्तिमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो क्षतिपूर्ति पाउने सूचना प्राप्त गरेको मितिले पैंतिस दिनभित्र मन्त्रालयसमक्ष उजुरी दिन सक्नेछ।

१६. **उजुर परेको कारणले जग्गा अधिग्रहण गर्न बाधा नपर्नेः** दफा १५ को उपदफा (२) बमोजिम क्षतिपूर्तिको सम्बन्धमा उजुरी परेको कारणले मात्र यस ऐन बमोजिम कुनै कामको लागि जग्गा अधिग्रहण गर्नमा बाधा पर्ने छैन।

१७. **सरकारी कार्यालयले सडक खन्नु परेमा सूचना दिनु पर्नेः** सङ्घीय सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको कुनै कार्यालयले कुनै कामको लागि प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा खन्नु पर्दा निर्देशनालयको स्वीकृति लिई खन्नु पर्छ र त्यसरी सडक वा सडक सीमा खन्ने सम्बन्धमा निर्देशनालयले कुनै तरीका वा शर्त तोकेको भए सो समेत पालना गर्नु पर्नेछ।

१८. **अन्य सार्वजनिक पूर्वाधारका लागि सडक सीमाको प्रयोगः** (१) प्रदेश सार्वजनिक सडक वा सडक सीमा संरचनामा क्षति पुग्ने गरी कुनै पनि किसिमको कृयाकलाप गर्न पाईने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो सडक संरचनामा बिजुलीको लट्ठा (पोल) तथा वितरण लाइन, खानेपानीको पाइप लाइन, ढल, तेल तथा ग्यासको पाइप लाइन, टेलिफोनको लट्ठा तथा वितरण लाइन, विभिन्न किसिमका सेवाका केबुल लाइन तथा लट्ठा सहितका अन्य संरचना निर्माण गर्नु परेमा निर्देशनालयको स्वीकृती लिएर गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) मा उल्लेखित निर्माण कार्य गर्दा सार्वजनिक सडक क्षति भएमा निर्माण गर्ने सम्बन्धित निकायले निश्चित समयभित्र क्षतिपूर्ति व्यहोर्नु पर्ने वा पूर्ववत अवस्थामा ल्याउनु पर्नेछ साथै निर्देशनालयले सार्वजनिक सडक निर्माण गर्दा उक्त संरचनामा क्षति पुऱ्याएमा

सम्बन्धित निकायलाई निश्चित समयभित्र क्षतिपूर्ति व्यहोर्नु पर्ने वा पूर्ववत अवस्थामा ल्याउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको निर्माण कार्य गर्दा सम्बन्धित निकायले त्यस्ता निर्मित संरचनामा क्षति पुग्ने भएमा सो को निर्माण कार्य अग्रिम जानकारी गराउनु पर्नुका साथै क्षतिपूर्ति वा पुनर्स्थापना गर्न लाग्ने खर्चको व्यवस्था लागत अनुमानमा समावेश गर्नु पर्नेछ।

(५) सडक वा सडक सीमा उपभोग गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१९. **दण्ड सजायः** (१) यस ऐन बमोजिम गर्नु पर्ने जग्गा अधिग्रहण गर्दा वा यस ऐन बमोजिमको कुनै सूचना टाँस गर्दा बाधा विरोध वा हुलहुज्जत गरेमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुने सजायमा थप बीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

(२) कसैले दफा ९, १० वा ११ विपरित कुनै काम गरेमा बीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

(३) कसैले दफा १२ को उपदफा (१) को विपरीत कुनै काम गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायमा थप पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

(४) कसैले दफा १२ को उपदफा (३) बमोजिम निर्देशनालयले कुनै काम कारबाही गर्दा बाधा विरोध गरेमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुने सजायमा थप पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

२०. **शुरु कारबाही र किनारा गर्ने अधिकारः** दफा १९ बमोजिमको कारबाही र किनारा गर्ने अधिकार निर्देशनालयको हुनेछ ।

२१. **पुनरावेदन दिन सक्नेः** (१) दफा २० बमोजिम निर्देशनालयले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने व्यक्ति वा संस्थाले मन्त्रालयमा त्यस्तो निर्णय भएको पैतिस दिनभित्र पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गरेको कारवाही उपर मन्त्रलयले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ।

२२. **सहयोग गर्नु पर्नेः** यस ऐन बमोजिम हुने जुनसुकै कार्यमा कुनै सहयोग आवश्यक भएमा सम्बन्धित स्थानीय प्रशासनले सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

२३. **अधिकार प्रत्यायोजनः** यस ऐन बमोजिम निर्देशनालयलाई प्राप्त अधिकारमध्ये सबै वा कुनै अधिकार प्रदेश सरकारले कुनै अधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

२४. **नियम बनाउने अधिकारः** यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले नियम बनाउन सक्नेछ।

२५. <u>निर्देशिका तथा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्ने</u>: यस ऐनको उद्देश्य पूरा गर्न यस ऐन र यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमको प्रतिकूल नहुने गरी प्रदेश सरकारले निर्देशिका तथा कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ।